

typiske udnyttelsesform for de forskellige arter af værker.

Ser man fx på litterære værker, er den centrale udnyttelse fremstillingen af eksemplarer med henblik på spredning til almenheden. Her har forfatterne en rimeligt stærk rettighedsmæssig position, idet de kan afhænde trykningsrettighederne mod betaling af royalties for udnyttelsen. Ved de musikalske værker er forholdet i princippet det samme for så vidt angår udgivelsen af noder. Ved den offentlige fremførelse af musikværker, fx i radioen eller ved koncerter, er komponister og tekstforfattere ligeledes dækket ind rettighedsmæssigt, idet de på basis af deres ophavsret gennem forvaltningsselskabet KODA kan kræve vederlag for opførelserne.

For billedkunstneres vedkommende er den rettighedsmæssige dækning betydeligt svagere på de områder, som repræsenterer den typiske udnyttelse af deres værker. Den typiske udnyttelse af det billedkunstneriske værk består i, at kunstneren sælger originaleksemplaret (ved unika) eller i øvrigt sælger eksemplarer af fx grafiske arbejder eller afstøbninger af skulpturer. Herefter bliver disse værker fremvist i private eller offentlige omgivelser, og til tider videre-spredes de ved salg af værkseksemplarerne. Billedkunstnerne har ingen rettigheder til disse former for udnyttelse, jf. § 25. At billedkunstnerne i stedet har rettigheder til fx trykning af afbildninger af værker på plakater og reproduktioner, i kunstbøger osv. samt – med visse begrænsninger – til visning i TV, spiller en mindre rolle, idet disse udnyttelsesformer er marginale i forhold til de ikke-rettighedsbelagte udnyttelsesformer.

Bernerkonventionen indeholder i artikel 14 ter en bestemmelse, hvorefter ophavsmanden til bl.a. et originalkunstværk har en uoverdragelig ret til at være medinteresseret i de salgshandlinger, som værket er genstand for efter den første overdragelse fra ophavsmanden selv. Denne beskyttelse kan kun kræves i et unionsland, hvis lovgivningen i det land, til hvilket ophavsmanden hører, indrømmer en sådan beskyttelse, og i den udstrækning, den indrømmes af lovgivningen i det land, hvor beskyttelsen kræves. De nærmere regler med hensyn til opkrævningen og beløbene størrelse fastsættes i hvert lands nationale lovgivning.

En billedkunstners ret til et vederlag, når eksemplarer af hans værk videresælges, betegnes som en følgeret (droit de suite). Retten giver kunstneren andel i kunstværkets eventuelle værdistigning, når denne konstateres ved senere salg.

I en række lande er der gennemført ordninger, hvorefter der lægges en afgift på offentligt auktionssalg og undertiden også andet salg af kunstværker til fordel for kunstneren eller hans arvinger. Sådanne ordninger findes ikke i de nordiske lande. I Norge har man dog siden 1948 haft en omsætningsafgift på offentligt salg af kunstværker, men provenuet går ikke til de enkelte kunstnere, hvis værker er solgt, men indgår i en fond, hvoraf der ydes stipendier til kunstnere. Omsætningsafgiften skal i øvrigt også betales ved salg af ubeskyttede kunstværker. I Danmark har spørgsmålet om gennemførelse af en følgeret og lignende ordninger været drøftet i forskellige sammenhænge, senest i bet. nr. 783/1976 om Statens Kunstfond.

I nærværende lovforslag foreslås det, at der tillægges ophavsmænd til kunstværker en følgeret, dvs. en ret til vederlag ved videresalg af eksemplarer af deres kunstværker. Vederlagsretten omfatter kun erhvervsmæssige videresalg. Private handler er ikke omfattet, men det forudsættes, at hverken køber, sælger eller eventuelt medvirkende mægler er erhvervsdrivende. Vederlagsretten omfatter alle former for erhvervsmæssig handel, dvs. både butik- og auktionshandel.

Kunstværker defineres almindeligvis som omfattende både den såkaldt »rene« kunst, dvs. kunstværker som ikke samtidigt tjener et praktisk formål, samt brugskunst og bygningsværker. Der er imidlertid i stk. 2 foretaget en indsnævring af det vederlagspligtige område for så vidt angår brugskunst, der er fremstillet i flere identiske eksemplarer. Der stilles ikke noget krav om, at det skal dreje sig om originaleksemplarer; litografier o.lign. er således omfattet af vederlagsretten. Med hensyn til videresalg af reproduktioner o.lign. forudsættes det, at den fornødne afgrænsning af det vederlagspligtige område foretages ved hjælp af bestemmelsen i stk. 3, hvorefter kultur- og kommunikationsministeren kan fastsætte mindstebeløb for den salgspris, som skal medføre ret til vederlag.

Ophavsmændenes ret er formuleret som en individuel ret, som imidlertid kun kan gøres gældende gennem den organisation, som er nævnt i stk. 5.

Vederlaget beregnes af salgsprisen med fradrag af merværdiafgiften (denne afgift vil skulle betales af den samlede salgssum, dvs. salgsprisen + vederlaget på 5%). Ved butikshandel o.l. vil der sjældent herske tvivl om salgsprisen, men dette kan være tilfældet med hensyn til auktionssalg, hvor der dels forekommer en hammerslagspris (budsummen), dels en endelig pris for køber, hvor der er sket tillæg af salær til auktionsholderen samt af moms. Af disse tillæg skal salæret medregnes ved opgørelsen af vederlaget, idet afgiftsgrundlaget ellers ville være forskelligt ved auktionshandel og den øvrige kunsthandel.